

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ ПРОЕКТУВАННЯ ЧИ ЕКСПЛУАТАЦІЯ СПОРУД БЕЗ СИСТЕМ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

О.В. Матвійчук

здобувач кафедри

кримінального права та процесу

ВНЗ «Національна академія управління»

Постановка проблеми. Кваліфікуючі ознаки злочину, передбаченого ч.2 ст.253 КК України, не отримали належного розкриття в юридичній літературі на цей час. Ці ознаки мають важливе значення для теорії кримінального права та кваліфікації діяння, що нами аналізується.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кваліфікуючим ознакам злочину, передбаченого ч.2 ст.253 КК України, на фрагментарному рівні присвячували свої роботи такі вчені, як: С.Б. Гавриш, В.К. Матвійчук, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін. Проте до цього часу ці питання не отримали ґрунтовного та системного з'ясування.

Мета статті полягає в дослідженні кваліфікуючих ознак злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.

Основні результати дослідження. Склади злочинів розрізняються за суспільною небезпекою діянь, що в них фіксуються [1, с. 52]. У цьому сенсі, відповідно, виділяються склади: 1) основні; 2) додаткові [1, с. 52]. У нашому випадку основним є склад, за допомогою ознак яких суспільно небезпечне діяння проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля – відображено в ч.1 ст.253 КК України. Натомість додатковим складом злочину є склад передбачений ч.2 ст.253 КК України, за допомогою ознак якого диференціюється караність цього суспільно небезпечного діяння.

Слід звернути увагу на те, що додаткові склади злочинів, у свою чергу, неоднорідні (останнє обумовлено спрямованістю диференціації караності суспільно небезпечних діянь) [1, с. 53]. Необхідно сприйняти позицію, яка є в юридичній літературі, що серед додаткових – виділяються склади: а) кваліфікуючі; б) привелігійовані [1, с. 53]. У нашому випадку кваліфікуючим складом є той, що характеризує суспільно небезпечне діяння проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля, що описані в ч. 2 ст. 253 КК України.

Така кваліфікація складів злочинів за суспільною небезпечністю фіксованих у ч.2 ст.253 суспільно небезпечних діянь, які сформульовані таким чином: «Ті самі дії, якщо вони спричинили наслідки, передбачені частиною першою цієї статті, – «необхідна для відображення функціонального призначення складів злочинів: визначення злочинності або диференціації караності у відповідному напрямку [1, с. 53; 2].

Важливо звернути увагу на те, що перелік обтяжуючих обставин міститься в ст.67 Кримінального кодексу України [2]. Вони виходять за межі складу злочину, передбаченого ст.253 КК України, і є підставою для суду в

призначенні більш суворого покарання в межах санкції статті цього Кримінального кодексу. Але буває й так, що певна обтяжуюча обставина знаходить своє закріплення як кваліфікуюча ознака конкретного складу злочину. При застосуванні покарання в таких випадках суд не може враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує (ст. 67 КК України). Це положення підтверджується абз. 2 п.4 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24.10.2003 р. (Із змінами і доповненнями, внесеними Постановами Пленуму Верховної Суду України № 8 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 грудня 2009 р., № 11 від 06.11.2009 р., «Про практику призначення судами кримінального покарання» [3, с. 68]).

Частина 2 ст.253 КК України передбачає відповідальність за кваліфікуючі (обтяжуючі) види діяння, зазначені в указаній диспозиції статті. До них належить «Ті самі дії, якщо вони спричинили наслідки, передбачені частиною першою цієї статті, -» [2]. Що стосуються « тих самих дій», то ми їх уже дослідили в статті «Об'єктивна сторона злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля в попередній публікації». Наразі в цій роботі необхідно проаналізувати такі наслідки дій, передбачених ч.1 ст.253 КК України, як: 1) спричинення тяжких технологічних аварій; 2) спричинення екологічних катастроф; 3) спричинення загибелі населення; 4) спричинення масового захворювання населення; 5) спричинення інших тяжких наслідків. Крім того, враховуючи, що злочини, які передбачені ч. 2 ст. 253 КК України, належать до так званих злочинів з матеріальним складом, настала необхідність також дослідити наявний у цих випадках причинно-наслідковий зв'язок, тобто всі означені ознаки, які мають доказуватися досудовим та судовим провадженнями.

У контексті зазначеного визначимось по черзі описаних у законі наслідків. Стосовно такого наслідку, який викликаний тими самими діями як «спричинення тяжких технологічних аварій». Такий наслідок (кваліфікуючу ознаку) фахівці в галузі кримінального права тлумачать по-різному: І.В. Самощенко стверджує, що під тяжкою технологічною аварією необхідно розуміти небезпечну подію технологічного характеру, що спричинила загибель людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає тяжку шкоду довкіллю [4, с. 254]; М. М. Панько заявляє, що технологічна аварія (катастрофа) – подія, внаслідок якої втрачений контроль над промисловим об'єктом, спорудою, ядерною установкою і т.п., яка призвела або може призвести до шкідливого впливу на людей і оточуюче середовище, що перевищує допустимі межі, встановлені нормами, правилами і стандартами з безпеки [5, с. 538]; В.А. Клименко наполягає на тому, що тяжка технологічна аварія – це вибуття з ладу, через відсутність обов'язкових інженерних систем захисту довкілля, одного з технологічних ланцюгів виробництва, певного агрегату, зупинка всього виробництва, велике пошкодження ємкості зі шкідливими речовинами тощо, що заподіяло або могло заподіяти шкоду навколишньому природному середовищу або власності [6, с. 283]; автори «Науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України. Під загальною редакцією Потебенько М.О.,

Гончаренка В.І.» посилаючись на Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 9 червня 2000 р. № 1809–III відтворюють його положення заявляючи, що аварією є небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила загибель людей або створює на об'єкті чи окремі території загрозу життю та здоров'ю людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого, або транспортного процесу чи завдання шкоди довкіллю [7, с. 461; 8]; О.О. Дудоров упевнений, що тяжка технологічна аварія – це велика за масштабами і тяжка за наслідками подія техногенного характеру, що спричинила загибель людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання, транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає істотної шкоди довкіллю (це можуть бути, наприклад, аварія з викидом сильнодіючих отруйних речовин, радіаційна аварія) [9, с. 673]; В.К. Матвійчук зазначає, що тяжка екологічна аварія – наслідок діяння, передбаченого ч.2 ст.253 КК, – це викид з вини людини у навколишнє природне середовище певними об'єктами (введеними в експлуатацію без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища споруд, які мають викликати стан екологічної аварії) шкідливих речовин у таких обсягах, при яких виникає загальна небезпека для навколишнього природного середовища, людей і матеріальних утворень [10, с. 182].

Аналіз існуючих точок зору на таку ознаку, як «тяжка технологічна аварія» свідчить, що в них є такі негативні, на наш погляд, положення: 1) М.М. Панько у своєму визначенні ототожнює тяжку техногенну аварію з катастрофою, що суперечить науково обґрунтованій думці стосовно цих понять у науці; В.А. Клименко необґрунтовано обмежує вплив аварії на інші об'єкти та пов'язує аварію лише з певним технологічним ланцюгом виробництва, певного агрегата тощо; О.О. Дудоров використовує у своєму визначенні положення, які властиві поняттю «катастрофа», а саме, наголошуючи на великий масштаб події і наслідки; І.В. Самощенко та автори «Науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України. Під загальною редакцією Потебенька, Гончаренка В.Г.» майже дослівно відтворюють у своєму визначенні приписи Закону України від 9 червня 2000 р. № 1809–III, де є намагання деталізації «рукотворних» об'єктів людської діяльності, що обмежує поняття «тяжка технологічна аварія». Найбільш сприятливим, на наш погляд, є визначення цього поняття В.К. Матвійчуком, проте й у цьому визначенні є певні неточності. Зокрема, професор В.К. Матвійчук використовує сполучення слів «тяжка екологічна аварія», а в законі йдеться про тяжку технологічну аварію. У той же час, слід зазначити, що в кожному з приведених визначень є позитивні положення, які ми використаємо у своїх визначеннях.

Отже, під тяжкою технологічною аварією слід розуміти наслідок дій, передбачених ч.1 ст.253 КК України, що призводить до викиду з вини людини (службової або спеціально уповноваженої особи) у навколишнє природне середовище певними об'єктами (введеними в експлуатацію без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища) шкідливих речовин або сумішей (у зазначених обсягах) у таких обсягах, що спричи-

нило загибель людей, знищення матеріальних утворень, створених людиною, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдало істотної шкоди навколишньому природному середовищу.

Щодо такої кваліфікуючої ознаки, як спричинення екологічних катастроф у цьому складі злочину, то тут також відсутня однозначність підходів: І.В. Самощенко розуміє її як велику за масштабами аварії чи іншу подію, що призвела до тяжких наслідків довкілля [4, с. 459]; О.О. Дудоров наполягає на тому, що екологічна катастрофа – це надзвичайна подія природного характеру, яка зумовлює виникнення надзвичайної екологічної ситуації (прикладом екологічної катастрофи можуть бути надзвичайно великі за площами поширення, лісові, торф'яні пожежі, катастрофічне затоплення місцевості) [9, с. 673]; В.А. Клименко зазначає, що екологічна катастрофа це подія (як правило, несподівана), яка сталася у зв'язку з відсутністю обов'язкових інженерних систем захисту довкілля і спричинила шкоду навколишньому природному середовищу глобального або державного характеру: вихід із користування великих земельних ділянок (наприклад 30-ти кілометрової зони навколо Чорнобильської АЕС), знищення фауни і флори у басейні річки чи його значній частині, загибель або захворювання великої кількості людей тощо [6, с.576]; автори «Науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України. Під ред. Потебенька М. О., Гончаренка В.І.» стверджують, що катастрофа – велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків [7, с. 451]; В.К. Матвійчук під екологічною катастрофою вбачає (наслідок діяння, передбаченого ч. 2 ст. 253 КК) – раптовий викид у навколишнє природне середовище певними об'єктами внаслідок широкомасштабної аварії з вини людини (введення в експлуатацію без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища споруд, які можуть викликати стан екологічної катастрофи) великої кількості шкідливих матеріальних утворень, що призвело до різких або кумулятивних вкрай несприятливих і незворотних перетворень навколишнього природного середовища, погіршення екологічної рівноваги, втрати стійкості ландшафтів, у результаті чого зазначене середовище переходить в інший екологічний стан з меншим, порівняно з вихідним рівне його складності, речовинним, енергетичним, інформаційним і людським потенціалами [10, с. 183].

Слід звернути увагу на те, що автори «Науково-практичного коментаря до Кримінального кодексу України. Під ред. Потебенько М. О., Гончаренка В.Г. та І.В. Самощенко» необґрунтовано та недостатньо переконливо зводять катастрофу до змісту аварії та іншої події, що викликають тяжкі наслідки. Натомість О.О. Дудоров відносить екологічну катастрофу лише як до фактора або причини природного характеру. Цікавою є позиція В.А. Клименка, який схиляється до події, викликаній протиправною поведінкою особи та такою, яка має глобальний або державний характер, що викликає схвалення. Проте ми схиляємося у своєму дослідженні до визначення екологічної катастрофи, запропонованої В.К. Матвійчуком, оскільки воно певною мірою сприймає зміст цього поняття, яке є в довідкових джерелах, зокрема, «Советский энциклопедический словарь» тлумачить поняття «катастрофа» як велику ава-

рію в процесі господарської діяльності, що спричинила шкоду для людини, навколишнього середовища (людські жертви, погіршення здоров'я населення або якості природного середовища тощо) в значних розмірах (як правило, до катастрофи відносять великі аварії, за яких загинуло не менше 10 людей), матеріальна шкода перевищила певну суму або відбувся збіг обставин [11, с. 307]. Крім того, Новий тлумачний словник української мови, трактує катастрофу як раптове лихо, подію з важкими трагічними наслідками; знищення, загибель, руйнація [12, с. 229]. Ці характеристики мають такі положення, які враховані у визначенні поняття «катастрофа»: 1) раптове лихо; 2) подія з важкими трагічними наслідками; 3) виникає в процесі господарської діяльності; 4) знищення, загибель, руйнація; 5) велика шкода за масштабами; 6) надзвичайна подія; 7) викликає надзвичайну екологічну ситуацію тощо.

Дії, передбачені ч.1 ст.253, що спричинили загибель населення. Для з'ясування цієї ознаки (наслідку вчинення цього злочину) перш за все необхідно звернутися до довідникових джерел, а по-друге, – до з'ясування поглядів, що існують в юридичній літературі, які спрямовані на характеристику цієї ознаки. Так, «Словарь русского языка» С.І. Ожегова тлумачить загибель, як знищення, руйнування, смерть від катастрофи, стихійного лиха [12, с. 106]; Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює термін «загибель» як втрату життя, смерть, зазвичай передчасну (від нещасного випадку, воюю і т. ін.) [11, с. 289].

Маючи термінологічне з'ясування «загибелі», перейдемо до існуючих поглядів на задекларовану нами ознаку. Відносно такої кваліфікуючої ознаки злочину, передбаченого ч.2 ст.253 КК України, як дії, передбачені ч.1 цієї статті, що спричинили загибель населення в юридичній літературі існують наступні судження: одні автори таким розуміють – настання смерті людини (хоча б однієї людини) на території України, яка постраждала від небезпечного об'єкта [4, с. 459]; другі – чомусь, під загибеллю населення, розуміють смерть хоча б одного чоловіка [5, с. 538]; треті – зазначають, що загибель населення – це смерть від впливу екологічного небезпечного об'єкта людей, що населяли територію, яка постраждала від його впливу [6, с. 576]; четверті – під загибеллю населення переносять нас до Коментаря ст.ст. 236, 242, де йдеться про загибель людей (це смерть однієї або декілька осіб) [9, с. 673].

Аналіз існуючих поглядів на ознаку загибелі населення свідчить, що: М.М. Панько (автор першої точки зору) та О.О. Дудоров (автор четвертої точки зору) зводять цей наслідок до його трактування як загибелі людей, а не населення. Дещо ближче стосовно визначення поняття «загибелі населення» підійшли І.В. Самошенко та В.А. Клименко (автори першого та третього судження), проте і їх судження дещо неточні і недостатньо обґрунтовані.

Для належного з'ясування цієї ознаки (наслідку вчинення злочину) та з метою надання практичних рекомендацій, необхідних для кваліфікації діяння за ознакою «загибель населення» слід звернутися до довідкових джерел. Важливо зазначити, що під населенням розуміють «...сукупність людей, які проживають на Землі, в якій-небудь країні, області і т. ін., людність, люд, народ, люди, які проживають в якомусь одному місці» [11, с. 579]. Натомість

люди – це суспільні істоти, які є на найвищому ступені розвитку живих організмів, мають свідомість тощо [11, с. 499]. Перший з цих термінів (населення) має зв'язок з територією, державою, місцем, а другий – лише зі ступенем розвитку та існування живих організмів, істотою (людина). Тому під загибеллю населення слід розуміти втрату життя великої кількості людей, які проживають на якій-небудь території, в якомусь одному місці.

Стосовно такої кваліфікуючої ознаки, передбаченої ч.2 ст.253 КК України, як ті самі дії, що спричинили масове захворювання населення існують такі погляди: І.В. Самощенко наполягає, що таким є захворювання трьох і більше людей, причинно пов'язане з діями, які передбачені ч.1 ст.253 КК України [4, с. 459]; М.М. Панько зазначає, що до нього відноситься життя або здоров'я великої кількості людей чи на великій площі та поєднані з нестійкою або стійкою втратою працездатності [6, с. 538]; В.А. Клименко зводить цю ситуацію до захворювання великої кількості людей, що проживають у межах території, яка постраждала від небезпечного впливу шкідливих в екологічному розумінні речовин, що вироблялись або використовувались на виробництві (спорудах) без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля [6, с. 576].

Аналіз існуючих точок зору стосовно ознаки «масове захворювання населення» дає можливість виділити такі позитивні положення: 1) що захворювання причинно пов'язане з діями, які передбачені ч.1 ст.253 КК України; 2) що захворювання стосуються великої кількості людей, що проживають у межах території, яка постраждала від небезпечного впливу шкідливих в екологічному плані речовин, що вироблялись або використовувались на виробництві (спорудах) без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля.

Отже, маючи ці позитивні положення, які ми виокремили з визначень та з'ясування термінології в довідниках, можна запропонувати визначення масового захворювання населення. Під масовим захворюванням населення слід розуміти – причинно пов'язане з діями, які передбачені ч.1 ст.253 КК захворювання, яке стосується великої кількості людей, які проживають (мешкають) на якій-небудь території, в якому-небудь одному місці, які постраждали від небезпечного впливу в екологічному плані шкідливих речовин або їх сумішей, що вироблялись, використовувались на виробництві (в спорудах) без обов'язкових інженерних систем захисту навколишнього природного середовища.

Кваліфікуюча ознака злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля – ті самі дії, якщо вони спричинили інші тяжкі наслідки. Стосовно цієї ознаки відсутня однозначність в існуючих поглядах, що є в юридичних джерелах: І.В. Самощенко схильний під таким розуміти заподіяння шкоди довкіллю та людині, що характеризується підвищеною небезпекою для всього живого, руйнування чи істотним ушкодження значних територій чи об'єктів тощо (установлення інших тяжких наслідків є питання окремого факту і залежить від конкретних обставин злочину) [4, с. 459]; М.М. Панько стверджує, що інші тяжкі наслідки – це велика екологічна шкода або великі майнові збитки, завдані внаслідок вчинення злочину (захворювання хоча б однієї людини, що потягло за собою наслідки, віднесені до тяжких –

ст. 121); захворювання двох і більше людей, що потягли за собою наслідки, які відносяться до тілесних ушкоджень середньої тяжкості (ст.122); підвищення рівня захворюваності і т. ін. [5, с. 538]; В.А. Клименко переконаний, що інші тяжкі наслідки – поняття оціночне і при його визначенні потрібно враховувати вартість втраченого чи пошкодженого майна, шкоду, спричинену сільському господарству, цінність втраченої фауни у даному регіоні, вплив знищеної фауни на стан навколишнього природного середовища, кількість людей, що постраждали від впливу екологічно шкідливих речовин тощо [6, с. 576].

Слід погодитися з думкою В.К. Матвійчука, що тлумачення такої ознаки, як інші тяжкі наслідки «...стосовно усіх злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища, не мають істотних розходжень, але... їх роз'яснення необхідно конкретизувати до окремих складів злочину» [10, с. 167]. У сенсі зазначеного виділимо позитивні моменти з визначення, які ми висвітлили у цій статті. До таких позитивних положень, що стосуються інших тяжких наслідків, передбачених ч.2 ст.253 КК України, слід віднести: 1) заподіяння шкоди доквіллю та людині, що характеризується підвищеною небезпечкою для всього живого, руйнуванням чи істотним ушкодженням значних територій чи об'єктів; 2) це велика екологічна шкода або великі майнові збитки; 3) захворювання хоча б однієї людини, що потягли за собою наслідки, віднесені до тяжких (ст.121); 4) захворювання двох і більше людей, що потягли наслідки, які відносяться до тілесних ушкоджень середньої тяжкості (ст.122); 5) підвищення рівня захворюваності; 6) вартість втраченого чи пошкодженого майна; 7) шкода, спричинена сільському господарству; 8) цінність втраченої фауни у даному регіоні; 9) вплив знищеної фауни на стан навколишнього природного середовища; 10) кількість людей, що постраждали від впливу екологічно шкідливих речовин.

Проте, на наш погляд, до цих позитивних моментів слід підійти з врахуванням таких наслідків, як: тяжка технологічна аварія; екологічна катастрофа; загибель населення; масове захворювання населення. Виходячи з такого пошуку до тяжкої технологічної аварії відносять такі наслідки і події: 1) загибель великої кількості людей; 2) знищення матеріальних утворень, створених людиною; 3) порушення виробничого або транспортного процесу; 4) істотна шкода навколишньому природному середовищу; 5) це викид у навколишнє природне середовище у значних обсягах шкідливих речовин або сумішей. Натомість до екологічної катастрофи відносять такі наслідки і події: 1) це раптовий викид у навколишнє природне середовище внаслідок широкомасштабної аварії великої кількості шкідливих матеріальних утворень; 2) що призвело до різких або кумулятивних вкрай несприятливих і незворотних перетворень навколишнього природного середовища, погіршення екологічної рівноваги; 3) втрати стійкості ландшафтів; 4) в результаті чого навколишнє середовище переходить в інший екологічний стан з меншим, порівняно з вихідним рівнем його складності, речовинним, енергетичним, інформаційним і людським потенціалами; 5) загибель великої кількості людей або захворювання великої кількості людей. Стосовно загибелі населення, то тут є такі показники, як втрата життя великої кількості людей, які проживають на якійсь території, в

якомусь одному місці. Щодо масового захворювання населення характерні такі показники, як захворювання великої кількості людей, які проживають на певній території, в якому-небудь одному місці.

Отже, наше завдання тепер виключити складові попередніх кваліфікуючих ознак, з використанням позитивних моментів, що стосуються інших тяжких наслідків, сформулювати складові останніх та запропонувати визначення останньої кваліфікуючої ознаки злочину, передбаченого ст. 253 КК України.

До родового поняття інші тяжкі наслідки, на наш погляд, який ґрунтується на дослідженні слід віднести: 1) загибель хоча б однієї людини або людей, але не прив'язана до певної території, однієї місцевості; 2) тяжка форма захворювання хоча б однієї людини; 3) нетяжка форма захворювання людини або людей без прив'язки до місцевості; 4) знищення незначної кількості матеріальних утворень; 5) скорочення тривалості життя людей; 6) зменшення репродуктивності людей; 7) порушення статевих функцій у людей; 8) поширення хвороб; 9) поява виродження або видимих відхилень у розвитку дітей; 10) істотне пригнічення імунної системи; 11) прояв шкідливих спадкових змін у людей; 12) спричинення тілесних ушкоджень різної тяжкості; 13) неможливість проживання людей у певному місці або на певній території і в зв'язку з цим вимушене переселення; 14) екологічний і економічний збиток; 15) підвищення рівня захворюваності людей; 16) загибель об'єктів рослинного або тваринного світу; 17) погіршення якості навколишнього природного середовища або стану його об'єктів, усунення яких потребує тривалого часу і великих фінансових і матеріальних затрат; 18) деградація земель та інші негативні зміни навколишнього природного середовища, що перешкоджає їх збереженню і правомірному використанню.

Слід звернути увагу на те, що практика може давати додатково перелік інших тяжких наслідків.

Висновок. На підставі викладеного вище можна запропонувати визначення таких наслідків, як спричинення інших тяжких наслідків (ч.2 ст.253 КК). Під іншими тяжкими наслідками слід розуміти наслідки, що настали внаслідок введення (прийом) в експлуатацію споруд без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля (за виключенням тяжкої технологічної аварії, екологічної катастрофи, загибелі або масового захворювання населення), тобто які виникли від конкретного, встановленого порушення правил охорони навколишнього природного середовища, а не стали результатом інших обставин (зокрема, загибель об'єктів рослинного або тваринного світу, погіршення якості навколишнього природного середовища, або стану його об'єктів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Благов Е.В.* Общая часть уголовного права в 20 лекциях: [курс лекций] / Е.В. Благов. – М. : Юрлит – информ, 2012. – 344с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
3. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України №7 від 24.10.2003 р. – (із змінами і доповнення-

ми, внесеними постановами Пленуму Верховного Суду України № 18 від 10 грудня 2004 р., № 8 від 12 червня 2009 р. № 11 від 06.11.2009 р.) // Постанова пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – [2-ге видання]. – К. : Алерта; ЦУЛ, 2011. – С. 68-85.

4. *Самощенко І.В.* Коментар до ст.253 КК України / І.В. Самощенко // Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – [5-те вид., допов.] – Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін. – Х. : Право, 2013. – С. 457-459.

5. *Панько М.М.* Преступления против окружающей среды / М.М. Панько // Уголовный кодекс Украины. Комментарий / Под ред. Ю.А. Кармазина и Е.Л. Стрельцова. – Харьков : ООО «Одиссей», 2001. – С. 496-540.

6. *Клименко В.А.* Злочини проти довкілля / В.А. Клименко // Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.); за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К. : Юридична думка, 2004. – С. 267-317.

7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2-х ч. – Ч.2 / Під заг. ред. Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. – К. : Форум, 2001. – 944 с.

8. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 8 червня 2000р. № 1809-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.

9. *Дудоров О.О.* Злочини проти довкілля / О.О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Канон, А.С.К., 2001. – С. 629-674.

10. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та прикладні проблеми охорони навколишнього природного середовища: [монографія]. – К. : Національна академія управління, 2011. – 368с.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.

12. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка: Ок. 57000 слов / Под ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – [19 изд., испр.] – М. : Рус. яз., 1987. – 846с.

Матвійчук О.В. Кваліфікуючі ознаки злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля

У статті досліджуються кваліфікуючі ознаки злочину проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Автор розглядає загальнотеоретичні питання, що стосуються кваліфікуючих ознак злочину, дає класифікацію складів злочинів за суспільною небезпечністю. Досліджуються спірні точки зору щодо кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ч.2 ст. 253 КК України, пропонуються визначення цих ознак.

Ключові слова: *тяжка технологічна аварія, екологічна катастрофа, загибель населення, масове захворювання населення, кваліфікуючі ознаки злочину.*

Матвейчук А.В. Квалифицирующие признаки преступления проектирования или эксплуатации сооружений без систем защиты окружающей среды

В статье исследуются квалифицирующие признаки преступления проектирования или эксплуатации сооружений без систем защиты окружающей среды. Автор рассматривает общетеоретические вопросы, касающиеся квалифицирующих призна-

ков преступления, даёт классификацию составов преступлений по общественной опасности. Исследуются спорные точки зрения в отношении квалифицирующих признаков преступления, предусмотренного ч.2 ст. 253 УК Украины, предлагаются определения этих признаков.

Ключевые слова: тяжёлая технологическая авария, экологическая катастрофа, гибель населения, массовое заболевание населения, квалифицирующие признаки преступления.

Matviichuk O.V. The qualifying signs of a crime of design or facilities operation without systems of environment protection

This article investigates the qualification characteristics of crime «designing or exploiting buildings without environment safeguard systems». At first, the author examines the general theoretical question about the qualification characteristics of crime and gives classification of corpus delicti by society danger.

This work investigates arguable opinions about qualification characteristics of crime that is provided in part 2 clause 253 Criminal Code of Ukraine, and proposes determination in these characteristics.

Keywords: the severe technological accident, environmental disaster, death of the population, mass disease of the population, the qualifying crime signs.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2014.